

Moto:

*Lido doma zelta spārniem,
Augstu gaisos strauji trauc,
Purva dūkstīs klibie vārdi –
Domai pakaļ: "Pagaid!" sauc.*

Pārdomas par grāmatiņu levads kristīgajā meditācijā

Pēdējā laika spēcīgākās un nesamierināmākās diskusijas Latvijas luteriskajā baznīcā un ārpus tās izvērtušās ap mācītāja Jura Rubeņa mazu kabatas formāta grāmatiņu *Levads kristīgajā meditācijā*. Par šo grāmatu sniegti vispretrunīgākie vērtējumi – gan klaji jūsmīgi, gan klaji noliedzoši –, un, lai cik savādi arī neliktos, daudzi no tiem saistīti ar pārpratumiem. Šķiet, ka dīvainā kārtā tieši pie šīs grāmatas diezgan izteikti parādās kāds fenomens – cilvēki, lasīdami grāmatu, ne tik daudz lasa tekstu, cik meklē savas pašu domas vai iepriekšpieņēmumus un, tos atradami, jūtas gandarīti. Taču pats grāmatas teksts dzīvo savu dzīvi, turklāt bieži vien atšķirīgu no lasītājos radītajiem priekšstatiem. To sapratu no dažām sarunām ar cilvēkiem, kas dalījās savās pārdomās par izlasīto grāmatu, un atsauksmēm un diskusijām publiskajā telpā.

Kāds varētu būt iemesls šādai izteiktai teksta un tā uztveres atšķirībai šīs grāmatas sakarā? Domāju, ka iemesls tam varētu būt līdzīga atšķirība starp autora paša domu un vārdiem, kuros viņš savu domu ir ietvēris. Lai man piedod cienījamais autors, bet šķiet, ka viņa doma daudzviet ir lidojusi kā "zelta spārniem", bet vārdi nav spējuši izteikt gribēto. Tāpēc savās pārdomās, atstādams malā autora domas, jo tās var iztiesāt tikai siržu un domu zinātnieks Dievs, es pievērsīšos vienīgi autora radītajam tekstam, kas, šķiet, dzīvo pats savu savādo privāto dzīvi.

Ja kādam šķitīs, ka es savās pārdomās tekstu neesmu adekvāti sapratis, tad pazemīgi lūdzu mani atvainot, tam par iemeslu varētu būt tā sauktais profesionālais kretinisms, jo ilgu gadus esmu pavadījis intensīvā redaktora darbā, bet katra redaktora galvenā un svarīgākā īpašība ir ietiepīga nespēja saprast tekstu, kas citiem, iespējams, šķiet pavisam saprotams, un tad censties padarīt to tiešām saprotamu.

Vai mazliet pajūsmosim?

Pats grāmatas nosaukums pretendē, ka tas būs ievads *kristīgajā* meditācijā, tāpēc būtu svarīgi pievērsties teksta liecībai par jautājumiem, kas skar kristietības būtību. Pirmā tēma, par ko vēlētos runāt, ir saistīta ar Bībeli, kas kristietim, īpaši evaņģēliskajam, ir ticības, mācības un dzīves avots un mēraukla. Bez Svēto Rakstu vārda nav iespējamās patiesas ticības un mīlestības pilnas attiecības ar Dievu; bez šī vārda cilvēks nespēj izšķirt, kas garīgajās lietās ir patiess un labs un kas nav.

Lai gan Jura Rubeņa grāmatiņa tieši neapskata jautājumu par Svētajiem Rakstiem un to autoritāti, tomēr tajā ietverts daudz Bībeles citātu, kas pirmajā brīdī rada iespaidu, ka autora sacītais rod pamatu Dieva vārda mācībā. Arī grāmatiņā apskatāmās tēmas – meditācijas – sakarā autors sniedz paskaidrojumu jautājumam par to, kas nosaka, ka meditācija ir kristīga, norādīdams uz Kristus vārdu autoritāti.

*"Dažkārt tiek uzdots jautājums: kas nosaka, ka meditācija ir kristīga? Atbilde: ja meditējam, atsaucoties Jēzus aicinājumam, sekojot Viņa vārdiem, esot saskaņā ar Viņa Garu."*¹

¹ *Levads kristīgajā meditācijā*, 62. lpp. 1. piez.

Diemžēl, rūpīgāk izlasot šo teikumu, rodas vairāk jautājumu, nevis tiek saņemta kaut viena viennozīmīga atbilde (Piemēram, nav skaidrs, ko nozīmē meditēt, atsaucoties Jēzus aicinājumam. Kur izskan šāds Jēzus aicinājums? Ko nozīmē meditēt, sekojot Jēzus vārdiem? Vai šie vārdi ņemti no Rakstiem vai jāsaņem ar īpašu atklāsmi? utt.). Taču nekādu plašāku paskaidrojumu par šo tēmu autors diemžēl nesniedz, bet citur grāmatiņā lasāmi pretrunīgi un savādi izteikumi, kas rada nopietnas pārdomas par to, uz ko mudina grāmatiņā izteiktie apgalvojumi. Piemēram, nodaļā *Šaurie vārti* rakstīts:

“Ja meditācija ir ceļš pāri parastajai diskursīvajai domāšanai, tad tas nozīmē, ka no visa līdzšinējā jāatsakās. Nekam nedrīkst pieķerties. Tomēr ir svarīgi pamanīt, ka tiek prasīta nevis atsacīšanās no lietām, bet no pieķeršanās tām! Nepieķeries ne jēdzieniem, ne apzīmējumiem, ne priekšstatiem, ne savai gudrībai, ne līdzšinējai pieredzei! .. Tas, kas vienā dzīves periodā cilvēkam palīdz dzīvot, citā sāk traucēt. Starp citu, arī reliģiskas atziņas vai priekšstati kādā brīdī var sākt traucēt tuvoties Dievam! Ne velti Tomass Mērtens uzsver: "Kontemplācija nav pasīva piekrišana, kā daudzi domā, tā nav garīga anestēzija vai pretsāpju pote. Tā ir ugunsgrēks, kas nodeldētus vārdus, štampus, lozungus, idejas pārvērš pelnos. Reizēm tā nesaudzē arī to, kas licies svēts. Kontemplācija ir briesmīga elku sagrāve un sadedzināšana, svētnīcas attīrīšana, kur nekas rokām darināts vairs neaizņems vietu, kuru Dievs pavēlējis atstāt tukšu, – centru, iekšējo altāri, – to, kas vienkārši ir.””²

Kristīgā cilvēka reliģiskās atziņas un priekšstati ir pamatoti Svēto Rakstu vārdos un cieši ar tiem saistīti, ja tas tā nav, tad viņu nevar saukt par kristietiem. Jēzus, mūsu Skolotājs, ir sacījis vārdus, kas rada un veido mūsu reliģiskās atziņas un priekšstatus un ir gribējis, lai mēs šajos vārdos paliekam, nevis no tiem atsakāmies.

Taču teksts nepielūdzami saka: *no visa līdzšinējā jāatsakās*. Protams, tālāk seko šīs prasības mīkstinājums: *tiek prasīta nevis atsacīšanās no lietām, bet no pieķeršanās tām*. Bet kā lai nepieķeras Rakstu vārdiem un mācībai, ja par šiem vārdiem un mācību pats Pestītājs ir sacījis: *“Ja jūs paliekat Manos vārdos, jūs patiesi esat Mani mācekļi, un jūs atzīsiet patiesību, un patiesība darīs jūs brīvus”*³ un: *“Vārdi, ko Es jums runāju, ir gars un dzīvība”*⁴? Kā gan lai kristīgais cilvēks nepieķeras vārdam, kas ir ticīgā kāju spīdeklis un gaišums uz visiem ceļiem⁵? Un vai tad Jēzus vārdi *“Patiesi, patiesi Es jums saku: ja kas Manus vārdus turēs, tas nāves neredzēs nemūžam!”*⁶ nemudina mūs tieši pieķerties Viņa vārdiem un turēt tos? Bet, ja pieķeršanās Jēzus vārdiem dod mūžīgo dzīvību, tad atteikties no tiem vai no pieķeršanās tiem, ir bīstama neprāta forma.

Vēl lielāku neizpratni par autora nodomu rada kāds cits viņa izteikums, kurā tiešā veidā tiek pieminēti arī Svētie Raksti.

Bīds Grifits ir teicis: "Kristīgās meditācijas objekts ir sastapšanās ar Kristu savas esības dziļumos, nevis ar vārdu vai domu starpniecību, bet piedzīvojot Viņa klātbūtni Garā. Kad Jēzus grasījās atstāt savus mācekļus, Viņš tiem apsoltīja atsūtīt Patiesības garu, kas vadīs visā patiesībā. Jēzus neatstāja Jauno Derību. Tā nāca vēlāk. Viņš mums atstāja Svēto Garu. Tas ir Viņa paša gars, Tēva gars. Meditācijā mēs tiecamies iet tālāk par vārdu un domu ierobežotību un atvērt mūsu sirdis Gara apslēptajai mistērijai Kristus un Tēva klātbūtnē, ieiet Trīsvienības noslēpumā." Mūsu dziļākās iespējas realizējas meditējot, proti – esot ar Dievu tagad un šeit. Meditācijas stāvoklī parasti nav vārdu un priekšstatu. Ja tādi ir, tie izriet no cilvēka esības dziļēm, nevis no avotiem ārpus tās.””⁷

² Ievads kristīgajā meditācijā, 48., 49. lpp.

³ Jņ. 8:31, 32

⁴ Jņ. 6:63

⁵ Sal. Ps. 119:105

⁶ Jņ. 8:51

⁷ Ievads kristīgajā meditācijā, 54. lpp.

Vai tiešām tik zinīgs un lietas būtībā iedziļināties spējīgs teologs kā šis grāmatiņas autors būtu apmaldījies evaņģēliskajai teoloģijai svešajā izpratnē, ka Gars nevarot pietiekami runāt ar Svēto Rakstu vārdiem un ka esot jāmeklē cilvēka paša grēcīgās sirds dzīlēs? Ja autora doma nav bijusi šāda, tad ko tādā gadījumā nozīmē vārdi: “*Jēzus neatstāja Jauno Derību. Tā nāca vēlāk. Viņš mums atstāja Svēto Garu.*”? Vai tad Gars un Jaunās Derības raksti būtu pretnostatāmi? Vai tad, saņēmuši Svēto Garu, apustuļi aicināja atnest no Kunga dzirdētos vai Bībelē lasītos vārdus? Vai tad viņi, kad saņēma Svēto Garu, tūdaļ neizplūda vārdos? Turklāt šie Svētā Gara vārdi bagātīgi un skaidri norādīja tieši uz Rakstiem – Vecās Derības Rakstiem –, no kuriem gandrīz pilnībā sastāvēja pirmais sprediķis pēc Gara izliešanas Vasarsvētku dienā.⁸ Vai gan vēlāk, ikreiz, kad tie tika piepildīti ar Svēto Garu, tie nerīkojās tāpat? Ko tad viņi darīja – klusēja vai runāja?

Turklāt apustuļu vēsts nebija kādi īpaši no viņu siržu dzīlēm nākuši atklāsmes vārdi, bet Vecās Derības mācība un stāsts par to, ko tie, būdami kopā ar Kristu, bija redzējuši vai dzirdējuši. Vai tad apustuļi un viņu mācekļi, Svētā Gara mudināti, neuzrakstīja savu sludināto vēsti tajos rakstos, ko mēs šodien saucam par Jauno Derību? Vai tad tieši Jaunā Derība nav Jēzus atstātā Svētā Gara darbs, caur ko pats Kungs grib strādāt mūsos? Vai ne Viņš sacīja: “*Vārdi, ko Es jums runāju, ir gars un dzīvība*”⁹ un: “*Ja jūs paliekat Manos vārdos, jūs patiesi esat Mani mācekļi, un jūs atzīsīt patiesību, un patiesība darīs jūs brīvus*”¹⁰?

Grāmatiņu lasīdams, nespēju noticēt, ka tās autors, cienījams luterāņu teologs, vedinātu projām no Rakstu vārda pie kāda cita – šķietami pārāka – atklāsmes avota, kas rodams cilvēka paša grēcīgās dvēseles dzīlēs. Tomēr teksts nepārprotami aicina un mudina sasniegt kādu īpašu dievatziņas stāvokli, atbrīvojoties no ārējā Svēto Rakstu vārda un tā iedarbības: “– *Mūsu dziļākās iespējas realizējas meditējot, proti – esot ar Dievu tagad un šeit. Meditācijas stāvoklī parasti nav vārdu un priekšstatu. Ja tādi ir, tie izriet no cilvēka esības dzīlēm, nevis no avotiem ārpus tās.*”¹¹

Kristus taču mūs ir pastāvīgi aicinājis palikt Viņā un Viņa vārdos: “*Ja jūs paliekat Manos vārdos, jūs patiesi esat Mani mācekļi.*” utt. “*Ja jūs paliekat Manī un Mani vārdi paliek jūsos, jūs varēsīt lūgt, ko gribat, tas jums notiks.*”¹² Vai tad tieši šādi – paliekot Kristū un paturot Viņa sludinātos (tātad ārējos) vārdus – nerealizējas kas daudz vairāk par mūsu pašu “*dziļākajām iespējām*”?

Iespējams, ka labticīgie grāmatiņas lasītāji jau vairākas reizes gribētu man iebilst, ka es neesmu pareizi sapratis autora patieso domu un nolūkus, tādēļ vēlreiz gribu atgādināt, ka neesmu autora sirds un nodomu tiesnesis – par to es nekā nezinu un nevaru sacīt – es skatos tikai vārdus, bet tie ir pretēji Svēto Rakstu un mūsu baznīcas mācībai. Ja autora domas atšķiras no viņa rakstītajiem vārdiem un domām, ko šie vārdi izsaka, tad varu izteikt tikai pamudinājumu turpmāk būt ar vārdiem ļoti uzmanīgam, tiem doma ir jāizsaka skaidri un nepārprotami.

Cīņa par palikšanu pie ārējā (sacītā vai rakstītā) Dieva vārda, lai varētu palikt vienībā ar Dievu, ir aktuāla kopš grēkākrišanas notikuma Ēdenes dārzā, kur kārdinātājs veikli aizveda cilvēku projām no ārējā, Dieva sacītā, vārda, pie cilvēka paša sirds domām un izjūtām. Velns sacīja: “*.jūs būsīt kā Dievs*”¹³, tas ir, viņš sacīja, ka, aiziedami projām no Dieva sacītā ārējā vārda, Ādams un Ieva paši būšot kā Dievs: tie varēšot Dievu atrast savas dvēseles dzīlēs, un Dieva vārdi nākšot no viņu dvēseles dzīlēm, nevis no kāda avota ārpus tās.

Grāmatiņas vārdi par meditāciju izskan ļoti līdzīgi šādam kārdinātāja piedāvājumam:

“– *Mūsu dziļākās iespējas realizējas meditējot, proti – esot ar Dievu tagad un šeit. Meditācijas stāvoklī parasti nav vārdu un priekšstatu. Ja tādi ir, tie izriet no cilvēka esības dzīlēm, nevis no avotiem ārpus tās.*”¹⁴

⁸ Sk. Ap.d. 2:14-36

⁹ Jņ. 6:63

¹⁰ Jņ. 8:31, 32

¹¹ *Ievads kristīgajā meditācijā*, 54. lpp.

¹² Jņ. 15:7

¹³ 1. Moz. 3:5

¹⁴ *Ievads kristīgajā meditācijā*, 54. lpp.

Arī mūsu baznīcas ticības apliecības brīdina par to, cik bīstama ir novēršanās no ārējā vārda, kas nāk tieši no avotiem ārpus cilvēka dvēseles: “*Īsi sakot, jūsmošana piemīt Ādamam un viņa bērniem no pasaules sākuma līdz tās beigām; to viņos ielicis vecais pūķis un iepotējis viņos kā indi, un tā ir visu ķecerību .. iesākums, spēks un vara. Tāpēc mums jāpastāv uz to, ka Dievs ar mums, cilvēkiem, negrib citādi darboties kā vienīgi caur savu ārējo vārdu un sakramentu. Bet viss, kas bez šī vārda un sakramenta tiek daudzīnāts par Garu, ir velns.*”¹⁵

Tādējādi visi iedvesmas un Gara meklējumi ārpus ārējā vārda tiek skarbi nosaukti par velna iedvesmotu jūsmošanu. Gribu šeit vēl īpaši uzsvērt vārdu *visus*, tātad arī tādu meditāciju, kas iet prom no Svēto Rakstu vārdiem un to mācības.

Kur palika Raksti?

Meditācija, kas labprāt un ar prieku vēršas uz Svēto Rakstu vārdiem, ir tiešām laba un svētīga. Par šādu meditāciju ir runājis arī Luters, sacīdams, ka cilvēku par kristieti dara lūgšana, kārdinājumi un meditācija.¹⁶ Arī mācītājs Juris Rubenis savas grāmatiņas iesākumā citē Bībeles liecības par šādu svētīgu meditāciju.¹⁷ Viņš piemin 1. psalma vārdus, kas mūs mudina iedziļināties Dieva vārda mācībā: “*Svētīgs tas cilvēks .. kam prāts saistās pie Tā Kunga baušļiem un kas dienām un naktīm domā par Viņa bauslību.*”¹⁸ Tiešām labs un svētīgs pamudinājums. Tāpat viņš citē brīnišķīgo Lūkas evaņģēlija liecību par to, kā Jēzus māte izturējās pret sludināto vārdu: “*Bet Marija visus vārdus paturēja prātā, tos pārdomādama savā sirdī*”¹⁹. Tiek atgādināts arī brīnišķīgais ticības tēvu pamudinājums meditācijā īpaši vērsties pie Jēzus Kalna runas, kas ir visas kristīgās dzīves pamats.

Gaidīju, ka grāmatiņas turpinājumā būs atrodama pamācība, kā to īstenot, bet neko tādu neatradu. Šajā grāmatiņā tā arī nekur netiek mācīts, kā iespējami pilnīgāk pārdomāt visu Tā Kunga bauslību (kā to pamāca 1. psalms) vai paturēt sirdī un apdomāt *visus vārdus* (kā to darīja Marija), vai iespējami pilnīgāk uzņemt sevī Jēzus Kalna runu. Tieši pretēji, kā liecina grāmatiņas teksts, vislabāk, ja meditācijā tiek izmantota pavisam īsa frāze vai labāk – tikai viens vārds.²⁰

Protams, Dieva vārdu var apcerēt arī īsu frāžu jeb tā saukto zelta pantu veidā, tāpat retos gadījumos var pārdomāt kādus īpaši zīmīgus atsevišķus vārdus. Kad šī viena frāze vai atsevišķais vārds ir pienācīgi apcerēti, tad var pievērsties nākamajai frāzei vai vārdam, lai tā pakāpeniski un lēnām apdomātu visus citus Dieva vārdus. Taču grāmatiņā skaidrots, ka pārējie Dieva vārdi vairs nav vajadzīgi – viena izvēlēta frāze vai viens izvēlētais vārds ir paredzēts visam atlikušajam mūžam, nemainot to pret citu.²¹ Turklāt šis vārds vai frāze jeb, kā autors saka, mantra meditācijas laikā varot arī beigties pati no sevis un *ieiet sirdī*, bet arī par to neesot jāuztraucas.²²

Var jau būt, ka ir kāds labums, ja viens Svēto Rakstu vārds vai frāze pazudusi no viņa prāta un *iegājusi sirdī*, toties viņš ļoti dziļi izprot šī vārda vai frāzes nozīmi. Taču, lasot grāmatiņu tālāk, izrādās, ka esot labāk, ja cilvēks šī vārda vai frāzes nozīmi jau pašā sākumā nemaz nesaprot un, ja gadījumā saprot, tad labāk par šī vārda vai frāzes nozīmi nemaz nedomā, lai tā netraucētu autora ieteiktajai meditācijai un lai no pastāvīgas bezdomu skaņu atkārtošanas varētu pamosties cilvēka patiesais es.²³

¹⁵ Šmalkaldes artikuli, III, 8:9,10.

¹⁶ Arī J. Rubenis savas grāmatiņas 29. lpp. atsaucas uz Luteru kā kristīgās meditācijas pārstāvi un citē Lutera vārdus, ka cilvēku par kristieti dara lūgšana, kārdinājumi un meditācija.

¹⁷ Sk. *Ievads kristīgajā meditācijā*, 17.–19. lpp.

¹⁸ Ps. 1:1,2

¹⁹ Lk. 2:19

²⁰ *Ievads kristīgajā meditācijā*, 100. lpp.

²¹ *Ibid.*, 101. lpp.

²² *Ibid.*

²³ *Ibid.*, 101.–102. lpp.

Nezinu, kas ir šis autora domātais cilvēka *patiesais es*, kas, līdzīgi teiksmainajai Saulcerītei stikla kalnā, cieši iemidzis guļ dvēseles dzīlēs un kādam Antiņam tas jāpamodina, bet no teksta var secināt, ka tas subjekts, kurš grib lasīt, pārdomāt un saprast Dieva vārdu vai pēc autora ieteikuma nodarbojas ar meditāciju, nav cilvēka patiesais es.

Protams, es ar prieku un atvieglojumu būtu gatavs atzīt, ka neesmu sapratis autora domu, jo, kā jau iepriekš līdzīgi sacīju, doma mēdz lidot “zelta spārniem” citiem nerasniedzamās tālēs, taču esmu gatavs argumentēti iebilst ikvienam, kas apgalvos, ka neesmu sapratis tekstu. Pieļauju, ka autora doma ir bijusi šķīsta, laba un kristīga, bet teksts šajā grāmatiņā bieži vien tāds nav un velkas domai pakaļ pa savādiem, apšaubāmiem un nekristīgiem ceļiem.

Savāda integrācijas projekts

Tagad mazliet par kādu citu ļoti svarīgu jautājumu, kas skarts Jura Rubeņa grāmatiņā. Kristīgā mācībā šo tēmu parasti apzīmē ar diviem terminiem: *grēks* un *pestīšana*. Autors gan savā darbā vārdu *grēks* nelieto, taču tas nenozīmē, ka viņš par šo tēmu nerunā. J. Rubenis šo tēmu “ietērpj” modernās, no sekulārās un reliģiskās psiholoģijas patapinātās drēbēs. Grēku viņš nosauc par *agresīvajām tieksmēm*²⁴, *bezapziņas apspiestajiem spēkiem*²⁵, *dvēselē mītošiem naidīgiem spēkiem*²⁶, par *visas cilvēces vājībām, ko mēs atrodam sevī*²⁷ utt. Pestīšanu viņš sauc arī par *dvēseles un dvēseles ievainojumu dziedināšanu, pretējo spēku izlīdzināšanu, personības apvienošanu un integrāciju*²⁸, dažviet viņš lieto arī pašu vārdu *pestīšana*²⁹. Šķiet, ka autors apzināti izvairījies no tradicionālās baznīcas leksikas, jo vārdi *grēks* un *pestīšana* daudzu ausīm ārpus baznīcas skan skarbi un svešādi.

Taču galvenais stāsts ir par to, kā šie apzīmējumi darbojas tekstā.

*“B. Grifits uzsver, ka meditācija palīdz dziedināt arī dvēseles ievainojumus. Ja aktīvs prāts tiek nomierināts, apziņā uzaust spēki, kurus tas parasti turējis apspiestus. Tie ir cilvēkā mītošie gan destruktīvie, gan radoši dziedinošie spēki. Meditācija izraisa šo pretējo spēku sastapšanos. .. Cilvēki bieži domā, ka, uzsākot garīgu praksi, tūdaļ pat sekos miers un klusums. Taču bieži vien, tieši apziņai nomierinoties, tās virspusē parādās mūsos mājajošās agresīvās tieksmes. Šajā kontekstā iespējams labāk saprast Jēzus vārdus: nedomājiet, ka Es esmu atnācis, lai nestu mieru. Es esmu atnācis cilvēku savest naidā ar viņa tuvākajiem... Un viņa paša māju ļaudis būs cilvēka ienaidnieki. (Mt. 10:34–36) Jā, tas, kas manī mājō, atklājas kā kaut kas man naidīgs... Noderīga atskārsme – manas esības lielākie apdraudējumi meklējami nevis ārpus manis, bet manī.. Mūsos mājajošo pretējo spēku apzināšanās ir priekšnosacījums to integrācijai.”*³⁰

Nerunāšu šobrīd par Svēto Rakstu problemātisko interpretāciju, kas šajā grāmatā nereti apelē pie patvaļīgas alegorijas³¹, bet tikai par pieminēto tēmu.

Esmu pārliecināts, ka šajā grāmatiņā aprakstītā meditācija nav tas labākais veids, kā nākt pie grēka jeb *mūsos mājajošo agresīvo tieksmju* atziņas, tāpēc šķiet savādi, ka tiek runāts par *kristīgo meditāciju*, proti, par meditāciju, ko praktizē kristietis, bet kristietis taču ir cilvēks, kas no Dieva vārda un grēka sekām savā dzīvē jau ir atzinis sevi par grēcinieku, un tas, ka viņa *esības lielākie apdraudējumi meklējami nevis ārpus viņa, bet viņā*, kristietim ir ābeces patiesība, kuras atklāsmē nav nepieciešama nekāda meditācija austrumu gaumē ar bezdomu mantras atkārtōšanu. Tomēr tas vēl nerada galveno satraukumu.

²⁴ Ibid., 77. lpp.

²⁵ Ibid., 78. lpp.

²⁶ Ibid., 77.–78. lpp.

²⁷ Ibid., 79. lpp.

²⁸ Ibid., 76.–79. lpp.

²⁹ Ibid., 78. lpp.

³⁰ Ibid., 76., 77. lpp.

³¹ Sk. arī 71., 79., 103. lpp. u.c.

Īpašu satraukumu rada citāta pēdējais teikums: *mūsos mājojošo pretējo spēku apzināšanās ir priekšnosacījums to integrācijai*. Nesaprotu, ko vajag integrēt, – vai grēku? Nē, tas taču nevarētu būt, droši vien nepareizi izvēlēts svešvārds...

Nu, labi, dosimies tālāk... Šā vai tā – ar meditāciju vai bez – grēks ir apzināts, un ko tagad ar to darīt? Ieteikums sākumā izklausās līdzīgs tradicionālajai vēstij, kaut gan Svēto Rakstu interpretācija šķiet visai dīvaina.

“Dēmoni, kurus Jaunajā Derībā satika un izdzina Jēzus, ir bezapziņas apspiestie spēki. Kopš bērnības mēs apspiežam savas dusmas, bailes, naidu un iegribas, un vēlāk šie spēki izpaužas briesmīgos veidos, kurus vairs nespējam kontrolēt. Mēs visi ar to tiekam konfrontēti, taču arī Jēzus pazīst šo konfliktu cilvēka bezapziņā. Mīlestībā Viņš pilnīgi atdeva Sevi šiem pretējiem spēkiem, atļaujot tiem darboties pret Viņu, un tad tos iznesa Savā ķermenī un esībā līdz Dievam, žēlastības un līdzcietības avotam, tā ir mūsu pestīšana.”³²

Vai tas nozīmē, ka autors sludina tradicionālo kristīgo izpratni, ka grēki Dieva žēlastībā tiek iznīcināti un mēs tiekam no tiem atpestīti? – Izradās – nē, jo turpinājumā teksts atkal sāk “kūleņot” un vēstīt pavisam neparastas un svešādas lietas:

“Kā kristieši mēs sevi atveram Kristum, vienīgajam, kas spēj izlīdzināt pretējos spēkus, kuri mūsos mājo. Pāvils saka: Viņš ir noārdījis starpsieni, kas mūs šķīra, un divus ir darījis par vienu (Ef. 2:14).. Meditācija ir viens no spēcīgākajiem personības apvienošanas, integrācijas līdzekļiem.”³³

Atkal nesaprotu! Kādu starpsieni Kristus noārdījis? – Vai to starpsieni, kas atrodas starp mani un manu grēku? Ko apvieno meditācija, ko tā integrē? – Vai tā apvieno mani ar grēku? Vai tā integrē manu grēku manā personā?

Bet galvenais jautājums, kas nevilšus rodas: kāpēc gan tas būtu vajadzīgs?! Grēks jau tāpat cilvēkā, arī ticīgajā, ir pārāk labi *ieintegrējies* un starpsiena, kas cilvēku šķir no viņa mītošās postošās grēka dabas, ir ļoti nedroša un ar visai lielām plaisām un izlauztiem caurumiem. Vai tad vēl nebūtu pietiekami? Vai tad cilvēkam vajadzētu vēl vairāk apvienoties ar tiem viņa mītošajiem spēkiem, kas pretēji Dievam un cilvēkiem?

Būtu pārāk baisi iedomāties, ka Jura Rubeņa uzskati varētu būt tuvi domai, ko izsaka uzrakstītie vārdi; tāpēc atliek cerēt, ka nožēlojamie vārdi atkal nav tikuši līdz autoru idejām. Nebūs taču autors domājis to, ko pasaka teksts?

Ko par šīm lietām saka Raksti?

Apustulis Pāvils par attiecībām starp cilvēka grēcīgo jeb *vecu* dabu un *atjaunoto* jeb *iekšējo cilvēku* nelieto pretējo spēku integrācijas valodu. Tas gan nenozīmē, ka viņš par cilvēkā mītošajiem pretējiem spēkiem neko nenojauta, jo Vēstulē romiešiem viņš raksta: *“Mans iekšējais cilvēks ar prieku piekrīt Dieva bauslībai. Bet savos locekļos es manu citu bauslību, kas karo ar mana prāta bauslību un padara mani par grēka bauslības gūstekni, kas ir manos locekļos.”³⁴* Taču apustulis nemudina šos pretējos spēkus savstarpēji integrēt vai apvienot, bet gan pamāca: *“Tāpēc nonāvējiet sevī to, kas pieder zemei: netiklību, nešķīstību, kaisli, ļauno iekāri un mantkārību; tā ir elku kalpība. Viņu dēļ nāk Dieva dusmība pār nepaklausības dēļiem, kuru vidū arī jūs kādreiz esat staigājuši, kad jūs vēl tanīs dzīvojāt. Bet tagad visu to atmetiet: dusmas, ātrsirdību, ļaunprātību, zaimus un nekaunīgas runas, kas ir jūsu mutē. Nemelojiet cits citam, novelciet veco cilvēku un viņa darbus. Un apģērbiet jauno cilvēku, kas tiek atjaunots atziņā pēc viņa Radītāja tēla.”³⁵*

Šo valodu es saprotu – skaidra doma, precīzi vārdi.

Liksim pie malas *integrāciju, starpsienas noārdīšanu un pretējo spēku apvienošanu*, ko autors nosauc par pestīšanu, kas nākot no Dieva mīlestības un žēlastības, – ja to pagaidām nesaprotam. Taču ar nākamo jautājumu – *kā šo pestīšanu iegūt* – nemaz nav vienkāršāk.

³² Ievads kristīgajā meditācijā, 78. lpp.

³³ Ibid., 79. lpp.

³⁴ Rm. 7:22,23

³⁵ Kol. 3:5-10

Dižā sēdēšanas māksla

“Visas lielās reliģijas un galvenās psiholoģijas skolas runā par pagriezienu, lūzumu, kam jānotiek cilvēka dzīvē. Šim lūzumam gan tiek lietoti dažādi apzīmējumi: otrā piedzimšana, piedzimšana no augšienes, apgaismība, individuācija, tomēr tie rāda vienā virzienā. Proti, cilvēkam ir jānonāk pie sava patiesā es, savas patiesās būtības.

Kristietībā uz to ļoti skaidri norāda kristību sakraments – uz nepieciešamību piedzimt vēlreiz. Piedzimt savam garīgajam aicinājumam, kā Dieva radītai un vadītai būtnei.”³⁶

Atstājot malā strīdīgo jautājumu par to, vai pestīšana ir iegūstama citās reliģijās un pat psiholoģijas skolās (?!), mēģināsim noskaidrot, kā sasniegt to, uz ko kristību (Kristības?) sakraments tikai norādot – proti, *otro piedzimšanu jeb piedzimšanu no augšienes, jeb apgaismību*, ko autors nosauc arī par *individuāciju*. No visas šīs sinonīmu rindas, kas minēta grāmatiņā, šķiet, vislabāk ir ticis paskaidrots vārds *apgaismība*. Ir paskaidrots arī, kā sasniegt šo īpašo pestīšanas stāvokli, ko kristīgā tradīcija, pēc autora sacītā, sauc par *otro piedzimšanu jeb piedzimšanu no augšienes*. Grāmatiņā atrodama atbilde ir šāda: šis stāvoklis sasniedzams ar meditācijas palīdzību; tomēr tas nav viegli, bet prasa ilgstošu treniņu un piepūli.

“V. Džonstons rakstījis, ka, izmantojot noteiktu pozu, tiek sasniegta ķermeņa apzināšanās. “Tā ir viena no lielākajām Austrumu pasaules mākslām, kas sakņojas hatha jogā ar tās daudzajām asanām vai ķermeņa pozām, ar kuru palīdzību cilvēks var iegūt apgaismību. Nozīmīgākā no tām – perfekta poza ir lotosa poza, kas plaši lietota Āzijā kopš aizvēsturiskiem laikiem. Tā ir perfekta, jo, to pareizi praktizējot, apziņa savienojas ar ķermeni kā vienas monētas divas puses, palīdzot sasniegt galīgas brīvības stāvokli.

*Lai apgūtu lotosa pozas mākslu, nepieciešams ilgs laiks, pacietība un garīgs treniņš. **Taču, ja iemācāties sēdēšanas mākslu, mēs atklājam, ka pati poza ir apgaismība. Tad mēs iegūstam apgaismību caur ķermeni.** Zen meistars Suzuki teicis: **“Iemācīties šo pozu ir mūsu prakses mērķis. Ja jums ir šī poza, jums ir pareizais apziņas stāvoklis, tas nozīmē – vairs nav nepieciešams iegūt kādu speciālu apziņas stāvokli. (..) Apziņas stāvoklis, kas rodas, sēžot istajā pozā, pats par sevi ir apgaismība.”**³⁷*

Kad to izlasīju, aiz pārsteiguma pat apstulbu – izrādās, ka vajadzīga tikai pareizā poza! Kristīgie teologi gadu simteņiem ir diskutējuši par to, vai garīgās pilnības stāvoklis ir sasniedzams ar šķīstu mācību un stipru ticību vai nevainojamu morālo dzīvi un darbiem, bet izrādās – vajag tikai pareizi apsēsties! Ak, šī varenā *sēdēšanas māksla*, kas stiprāka par ticību un visiem labajiem darbiem!

Te gan būtu vietā atcerēties Pāvila vārdus: *“Bet nesvētas un vecu sievu tenkas noraidi. Vingrinies turpretim pats dievbijībā. Jo miesas vingrināšana maz ko der, bet dievbijība der visās lietās, jo tai ir tagadējās un nākamās dzīves apsotījums.”³⁸* Šie vārdi skaidri pasaka, ka ne ar kādu miesas vingrināšanu, arī ar pareizu sēdēšanu pat kristietis, kas tic uz Kristu, neko dižu nevar sasniegt, kur nu vēl nekristieši, kuri Kristu nemaz nepazīst.

Saprātu, ka laikam gan nebūs vis tik vienkārši ar šo *sēdēšanas mākslu*. Jo, ja šie vārdi par pareizo sēdēšanu ir patiesi un ar *sēdēšanas mākslu* japānis zenbudists Suzuki varētu iegūt *apskaidrību jeb piedzimšanu no augšienes*, tad Kristus un Viņa krusts nav nekas, jo zaudē visu jēgu un nozīmi. Un to taču pavisam noteikti saprot arī cienījamais un tautā mīlētais mācītājs. Droši vien doma ir kaut kur zelta spārniem aizsteigusies tālāk un viņš vienīgi aizmāršības un neuzmanības dēļ nav komentējis un apgāzis šos bērnišķīgi aplamos un muļķīgos apgalvojumus. Iespējams, ka autors gribēja rakstīt: “Redziet, cik vienkāršoti un aplami daži domā par meditāciju un *sēdēšanas mākslu*. Tas viss tā nav un nevar būt, jo visa šī “māksla” ir tikai miesas

³⁶ Ievads kristīgajā meditācijā, 52. lpp.

³⁷ Ibid., 96. lpp. 1. piez.; *izcēlums mans* – A.B.

³⁸ 1. Tim. 4:7–8

vingrināšana, nevis pestīšanas sakraments.” Taču doma ir aiztraukusies tālāk, neatstādama tekstā nekādas pēdas.

Manas aizdomas par autora neuzmanību un aizmāršību, kas visumā raksturīga cilvēkam galējas aizrautības un iedvesmas stāvoklī, pastiprina arī vēl citi savādi citāti, ko viņš ietvēris savā grāmatā nekommentējot. Žēl gan, jo tie skan tik viegli pārprotami, ka var nopietni kompromitēt cienījamo autoru. Nu ko lai saka, piemēram, par šādu patiesi komisku citātu, kas palicis bez pienācīga komentāra, bet tekstā izskan pat frivoli un nepiedienīgi:

“V. Džonstons uzsvēris, ka vēders hara visās Austrumu meditācijas formās ir ķermeņa dzīvības centrs. Sino – japāņu tradīcijā – dzīvība un enerģija plūst no tanden punkta, kas atrodas aptuveni sprīdi zem nabas. Tanden punkts tiek saukts par enerģijas okeānu. Šī punkta apzināšanās ir saistīta ar līdzsvaru un harmoniju. Senie zen meistari tanden sauca par dievišķā mājokli.”³⁹

Esmu pilnīgi pārliecināts, ka mācītājs Juris Rubenis, citēdams Džonstonu, nekādā veidā neatbalsta domu, ka *dievišķais mīt aptuveni sprīdi zem nabas* kādā mistiskā *taden* punktā, bet ir pilnīgi pārliecināts, ka tā ir aplama tādu pagānu pļāpāšana, kas *“savos spriedumos krituši nīcības gūstā un savā sirds neprātā iegrimuši tumsā. Saukdami sevi par gudriem, tie kļuvuši ģeķi”*.⁴⁰ Tomēr kāds kaut neliels komentārs vienkāršajam lasītājam te būtu īsti vietā, bet... tāda nav.

Citēšu arī tālāk, jo tas tik tiešām ir uzjautrinošs *gabals*:

“Viņi [senie zen meistari] dalīja cilvēkus trijās grupās. Pie pirmās pieder cilvēki, kuru galvenā vērtība ir galva. Šādi cilvēki savas galvas attīsta aizvien lielākas, iekams viņi neapgāžas otrādi ar galvu uz leju kā apvērsta piramīda. Šiem cilvēkiem acīmredzami ir mazs spēks. Pie otrās grupas pieder cilvēki, kuru vērtība ir viņu krūškurvis. Tie ir militāra tipa cilvēki, kas liekas askētiski un disciplinēti, taču ir viegli pieveicami. Pie trešās grupas pieder tie, kuru vērtība ir viņu vēders jeb hara, kas pamato savu esību šajā vietā. Tie ir klusi, mierīgi un stipri cilvēki. Tie ir cilvēki, kas atbilstoši Austrumu ideālam, nepārkāpjot likumu, seko savām dabiskajām nosliecēm.”⁴¹

Cik mīļi un jauki! Mana sirds piepildījās ar prieku un lepnumu, kad, izlasījis šo citātu, paskatījos spogulī uz savu prāvo vēderu. Šķiet, ka autors nekādā gadījumā tieši nesaista šīs muļķības ar ievadu kristīgajā meditācijā, bet vēlas vienīgi šādā veidā izklaidēt lasītāju, tā sakot – gaisināt akadēmisko nopietnību, taču cilvēki ar traucētu humora izjūtu varētu arī pārprast. Mazs komentāriņš tomēr derēja, vēl jo vairāk tāpēc, ka arī Rakstu citāts par vēderiem, kuros dzīvo kāda dievība, ir tik labi zināms: *“Jo daudzi dzīvo, par kuriem es jums daudzkārt esmu sacījis un arī tagad raudādams saku, ka tie ir Kristus krusta ienaidnieki. Viņu gals ir pazušana, viņu Dievs ir vēders, un kauns viņiem ir gods; viņu prāts vērst uz zemes lietām.”⁴²* Protams, kāds šeit varētu iebilst, ka Pāvils par vēderu, kas dažiem ir dievs, ir runājis citādi, nekā par vēderā mītošo dievu un resnajiem vēderiem ir runājuši senie *zen* meistari – sak', Pāvils taču runājis par rīmām, kas vergo vēderam –, bet kā gan lai citādi tiek pie cienījamo *zen* meistaruru izslavētajiem vērtīgajiem vēderiem, ja ne ar Pāvila nosodīto rīšanu?

Tas šoreiz būtu viss par kristīgās mācības jautājumiem un dažiem kurioziem, kas atrodami grāmatiņā. Apzinos, ka ārpus šo pārdomu uzmanības loka palikušas vairākas grāmatā skartās teoloģiskās tēmas, kas izraisa līdzīgus jautājumus par autora uzskatiem, bet par to, ja Dievs vēlēš, citreiz.

³⁹ *Ievads kristīgajā meditācijā*, 98. lpp., 1. piezīme.

⁴⁰ Rm. 1:21, 22

⁴¹ *Ievads kristīgajā meditācijā*, *ibid.*

⁴² Fil. 3:18, 19

Mantrošanai slava!

Diemžēl šajā rakstā nesanāca īpaši pievērsties pašai meditācijas tēmai, tomēr, arī neiedziļinoties šajā tēmā dziļāk, šķiet, ka autors tomēr būs meditāciju mazliet pārslavējis, sevišķi tāda veida meditāciju, kura šajā grāmatiņā pieteikta:

“Meditācija ir tīrā lūgšana. Garīga prakse, kas ved no vārdiem, priekšstatiem, tēliem līdz pat visus cilvēkus vienojošajam esības pamatam Dievā. Tāpēc meditācija visus cilvēkus palīdz sastapt kā draugus, Jēzus vārdiem sakot, kā tuvākos. Kopīgajai meditācijas pieredzei piemīt cilvēci dziedinošs spēks. Tās ir vienīgās zāles pret norobežošanos, naidu un reliģijas "laiciskošanu", kas pārvērš reliģiju par fundamentālismu.

Atbilstoši zen tradīcijai meditācijas mācīšanās ir lielākā dāvana, kādu vien cilvēks sev var šajā dzīvē sniegt. Tikai caur meditāciju jūs uzsākat ceļojumu, lai atklātu savu patieso būtību, atrastu stabilitāti un pārlicību, kas nepieciešama gan dzīvojot, gan mirstot.”⁴³

Visu cieņu autoram, bet tas ir mazliet tā kā par daudz, ja tam, ka pareizā pozā, pareizi elpojot, ilgstoši bez domām atkārtoti kādu vienu vārdu vai frāzi, piedēvē cilvēci dziedinošu spēku, ja to deklarē par vienīgo līdzekli pret norobežošanos, naidu un reliģijas "laiciskošanu", kas pārvērš reliģiju par fundamentālismu, ja apgalvo, ka meditācijas mācīšanās ir lielākā dāvana, kādu vien cilvēks sev var šajā dzīvē sniegt, un deklarē, ka tikai caur meditāciju jūs uzsākat ceļojumu, lai atklātu savu patieso būtību, atrastu stabilitāti un pārlicību, kas nepieciešama gan dzīvojot, gan mirstot. Kas par daudz, tas par skādi!

Vēl tikai gribu piebilst – ja gadījumā nesapratu autora domu, kā dažiem tas varētu šķist, tad grāmatiņa gan ir stipri par sarežģītu ievadam; ja doma ir tāda, kā to izteic teksts, tad tā ir stipri par tālu no kristīguma. No sirds ceru, ka ievads vienkārši tāds sarežģītāks pagādījies, vārdos sapinies. Ja tas ir tā, tad no savas puses varu tikai cienījamo autoru sirsnīgi lūgt visdrīzākā laikā izdot kādu kļūdu labojumu un pilnīgāku grāmatiņas teksta komentāru, kas novērstu visas labvēļu un nelabvēļu aizdomas un pārpratumus.

---

⁴³ Ievads kristīgajā meditācijā, 88., 89. lpp.